

VI — USPJEŠNE BORBE U DECEMBRU

1. Uništenje ustaško-domobranskog bataljona u s. Babići

Za komuniste 34. divizije i za diviziju u cjelini bio je 5. decembar posebno značajan. Toga dana je u Pisarovini, u zgradi škole, održana I partijska konferencija 34. divizije. Prisustvovali su delegati CK KPH, Pokrajinskog komiteta SKOJ-a za Hrvatsku, predstavnik štaba 4. korpusa, OK KPH i OK SKOJ-a za Pokuplje, Kotarskog komiteta KPH i predstavnici partijskih organizacija 7. i 8. divizije kao i 260 delegata iz partijskih organizacija 34. divizije. Iz brigade »Franjo Ogulinac Seljo« konferenciji je prisustvovalo 70 delegata, među kojima su bile i sve drugarice članovi KP, svi sekretari partijskih ćelija i biroa, kao i svi sekretari SKOJ-a koji su bili članovi KP.¹ U Pokuplju su se nalazile toga dana sve tri brigade 34. divizije, koje su osiguravale neometan tok tog važnog dogovora komunista.

Glavni referenti na partijskoj konferenciji bili su Božo Rkman, sekretar Divizijskog komiteta, Franjo Knebl, politički komesar i Dasović Martin, komandant divizije. Iz brigade »Franjo Ggulinac Seljo« u diskusiji su uzeli učešće, sem ostalih drugova i komandant i politkomesar brigade. Na konferenciji su govorili i partijski rukovodioci sa ovog terena među kojima i Fabijančić Stjepan Japa i Kos Mijo Zorko.

¹ Arhiv VII, k. 1227—11, reg. br. 2/7: depeša br. 607 od 4. decembra 1944.

Partijska organizacija 34. divizije brojala je tada 415 članova, 04 kandidata i 578 članova SKOJ-a. Od 415 članova KP 158 je bilo radnika a 198 seljaka.

Sem razmatranja međunarodne i unutrašnje političke situacije najviše razgovora je bilo o radu partijske organizacije divizije, o radu članova KP, o njihovim uspjesima i slabostima. Nije bilo ni jednog polja rada i života 0 kojima komunisti nisu rekli svoju riječ. Komunisti su najviše insistirali na slijedećim pitanjima: teoretskoj izgradnji članova KP, ličnoj odgovornosti, kritici i samokritici, primanju novih članova, pomoći viših partijskih rukovodstava nižim, pripremi sastanaka suradnji sa partijskim organizacijama na terenu i drugo. Od vojnih pitanja komunisti su najviše govorili o vojnoj obuci, rukovođenju, sadejstvu jedinica, čuvanju naoružanja i municije, obavještajnoj i izviđačkoj službi, izvršavanju zadataka, disciplini i o svim drugim pitanjima života i rada jedinica.

Razmatrajući i analizirajući sve svoje slabosti konferencija je pred sve komuniste 34. divizije postavila čitav niz vrlo aktuelnih zadataka.

Prije svega odlučeno je da Divizijski komitet mora postati stvarno rukovodeći organ partijskog rada i života u cijeloj diviziji i kao takav mora pružiti veću i konkretniju pomoć partijskim organizacijama u izvršavanju zadataka koje je ova partijska konferencija postavila pred sve komuniste 34. divizije.

Političke prilike u diviziji i na terenu zahtijevale su intenzivniji politički rad i na toj liniji je dužnost partijske organizacije da se više angažira u pomoći političkim rukovodiocima.

Partijske organizacije dobile su zadatak da se više angažiraju na vojnom planu i pomognu vojnim rukovodiocima u izvršavanju zadataka, vojnoj izlozbi starješinskog kadra, pripremi članova KP pred izvršavanje akcija 1 u daljem jačanju autoriteta vojnih rukovodilaca i odgovornosti članova KP za sveukupno stanje u jedinici.

Da bi članovi KP, i organizacija kao cjelina, ove zadatke bili u mogućnosti da ispunjavaju neophodno je bilo pojačati i posvetiti veću pažnju unutarpartijskim pitanjima, ideološkoj i političkoj izgradnji njenih članova. Insisti-

rati na čvrstoj ali svjesnoj disciplini i odgovornosti članova KP i razvijanju kritike i samokritike. U vezi sa tim trebalo je pratiti razvitak svakog člana KP ponaosob i pomoći mu u ličnom uzdizanju. Partijski sastanci, čiji je metod i sadržaj rada bio dosta kritiziran, trebalo je da budu redovitiji, aktuelniji i kraći. Posebno je istaknut zadatak svestranije pomoći organizacijama SKOJ-a u jedinicama i na terenu.

Svi su se ovi zadaci (tada veoma aktuelni) svodili na to da se KP postavi na pravo mjesto i još više proširi njen utjecaj u jedinicama 34. divizije. Trebalo je da se što boljim vaspitanjem i uzdizanjem članova KP još bolje pripreme za odgovornije dužnosti koje ih u vezi sa političkom situacijom i daljim razvijanjem NOP-a u ovom kraju očekuju.

Poslije konferencije održan je u Pisarovini i veoma bogat kulturno-umjetnički program u kome su uzeli učesća i glumačka grupa ZAVNOH-a sa pozorišnim komadima »Babuška« i »Strašljivac« u kojima su učestvovali tada već poznati partizanski glumci V. Afrić i A. Cilić, vojna muzika 4. korpusa i folklorna grupa brigade »Franjo Ogulinac Seljo«, koju je za nastup pripremio Grepč Zdravko.

U toku novembra i prvih dana decembra bilo je kod neprijateljskih snaga uopće, a na komunikaciji Zagreb — Karlovac posebno, više promjena. Koncem novembra i u toku decembra došlo je do preformiranja kvislinške vojske NDH u divizije u koje su bile uključene sve domobranske i ustaške formacije. Prvo korpusno područje sa sjedištem u Zagrebu formiralo je sedam divizija od kojih su četiri bile orijentirane i prema ovom operativnom području. Te divizije su bile: 2. divizija sa sjedištem u Zagrebu, sastava — 20. pješadijska i 15. i 20. ustaška brigada, ukupno 11 bataljona i oko 5.000 vojnika; 4. divizija u Sisku, sastava — 14. pješadijska, 7. brdska i 8. i 9. ustaška brigada, ukupno 15 bataljona sa oko 7.000 vojnika; 13. divizija sa sjedištem u Karlovcu, sastava — 12. pješadijska i 3. i 17. ustaška brigada, sa ukupno 14 bataljona i oko 6.500 vojnika; kao i 16. dopunska divizija u Zagrebu.

U operativnom pogledu 2. 4. i 13. divizija bile su potčinjene 69. njemačkom rez. armijskom korpusu u Zagrebu, s tim što su bile dužne, u pogledu osiguranja komunikacija, da izvršavaju i naređenja 1. korpusnog područja. Granica između divizija preko Turopolja i Pokuplja išla je linijom: Turopolje

— Kravarsko — Klinča Selo — Samobor (sve zaključno za 2. diviziju). Znači da je Peščenica potpadala pod 4. diviziju u Sisku, a Zdenčina pod 13. diviziju u Karlovcu.²

U vezi sa formiranjem 1. udarne ustaško-domobranske divizije, Regrutni bataljon Poglavnikove gardijske brigade otišao je polovinom novembra iz Jastrebarskog i Karlovca u Zagreb. U Jastrebarskom je bio u formiranju ustaški posadni bataljon (tadašnje brojno stanje oko 650 ustaša), koji je potpadao pod 3. ustašku brigadu. Takav bataljon je bio već formiran u Karlovcu i u Ozlju. Formiranje tih bataljona imalo je za cilj da se ostali ustaški bataljoni, koji su oktobra te godine preimenovani iz posadnih u operativne,³ ne vezuju za uporišta kako bi postali operativno upotrebljivi.

U tom periodu na dijelu željezničke komunikacije Zagreb — Karlovac bile su raspoređene slijedeće neprijateljske snage:

— 1. bataljon 20. ustaške brigade sa po jednom četom u s. Remetina, s. Leskovac i Sv. Klara;

— 4. bataljon 20. pješadijske brigade u s. Babići (za osiguranje želj. stanice Horvati);

— »B« bataljon 1. rez. lov. puka Draganići — Jastrebarsko i Zdenčina;

— Posadni ustaški bataljon u Jastrebarskom;

— 5. ustaški bataljon — Lazina, Domagović i Jastrebarsko.

Ukupno u zahvatu te komunikacije, bez Zagreba i Karlovca, pet bataljona sa ukupno oko 3.200 — 3.400 vojnika relativno dobro naoružanih.

Stab 34. divizije odlučio je, imajući u vidu opšti zadatak koji je primio od strane štaba 4. korpusa, da napadne neprijateljsko uporište u s. Babićima, gdje se nalazio 4. bataljon 20. pješadijske brigade, koji je u sistemu neprijateljskog osiguranja te komunikacije predstavljao tada, po ocjeni štaba 34. divizije, najslabiju tačku. Bataljon je bio u taktičkom pogledu potčinjen 1. njemačkom rez. lov. puku. Njegovo brojno stanje iznosilo je 410 vojnika, a naoružan je bio, pored pušaka, sa 18 puškomitraljeza, 8 teških mitraljeza, 12 lakih i 8 teških minobacača. Uporište je bilo utvrđeno po tipu poljske fortifikacije izvan samog sela, sa žičanom ogradom bez minskih polja. S obzirom na to što su u selu sve kuće drvene, one nisu mogle poslužiti za odbranu.

² Arhiv VII, k. 58, reg. br. 8/2—1: u vezi sa naredjenjem MINORS-a, op. br. 10700 od 21. novembra 1944.

³ Isto, k. 58, reg. br. 7/2: Naredjenje zapovjedništva 1. zbornog područja, br 6765 od 24. oktobra 1944.

Štab divizije je u odluci da se izvrši napad na to uporište prije svega računao na iznenađenje. Ovaj neprijateljski bataljon nalazio se do pre kratko vrijeme na obuci u Njemačkoj (u Stokerau). Računalo se da im je situacija na terenu nedovoljno poznata i da nisu vični borbi sa partizanima.

Zadatak za napad na uporište dobila je brigada »Franjo Ogulinac Seljo«. Karlovačka brigada obezbjeđivala je ovaj napad od neprijateljskih intervencija iz pravca Zdenčine, a Zumberačka iz pravca Samobora i Zagreba, a jednim bataljonom je napadala neprijateljsku posadu u bunkerima na potoku Lomnici.

U svojoj zapovijesti i kasnijoj dopuni, štab divizije je precizno odredio zadatak brigadi »Franjo Ogulinac Seljo« i to:

»Sa tri bataljona napasti neprijateljsko uporište u Babići i to: sa jednim bataljonom iz sjeverozapadnog pravca duž sela Benceković, sa jednim bataljonom iz sjeveroistočnog pravca, a sa jednim bataljonom iz južnog pravca preko sela Gorjanci. Kao glavni pravac uzeti sjeverozapadni pravac. Jedan bataljon držati u rezervi na sjeverozapadnom pravcu kod štaba brigade. Bateriju teških bacača postaviti jugoistočno od s. Pipići, pored puta Pipići — Benceković. Brdskim topom potpomoći napad bataljona koji napada iz južnog pravca i postaviti ga kod same pruge, te njim tući prve bunkere do pruge. Baterijom teških bacača potpomoći prodor bataljona koji napada iz sjeverozapadnog pravca tukući rovove i bunkere ispod njega. Za likvidiranje nadzemnih bunkera na tom pravcu koristiti protukolski top...⁴

U dopuni svoje operativne zapovijesti⁵ štab divizije precizirao je još nekoliko pitanja. Naređeno je bilo, pored ostalog, da štabovi bataljona do 21 sat izvrše izviđanje neprijateljskih položaja na pravcima napada svojih bataljona i da jedinice u rezervi formiraju odjeljenja za izvlačenje plijena, kako se ostale jedinice ne bi zadržavale oko toga. Zatim da se jurišni pioniri iz inženjerijske čete brigade pridodaju bataljonu koji napada na glavnom pravcu, a brdski top bataljonu koji napada na južnom pravcu. Određeno je da artiljerijska priprema treba da traje 5 minuta.

⁴ Arhiv VII, k. 1223, reg. br. 44/1.

⁵ Isto, k. 1230, reg. br. 23—5/3.

Štab brigade »Franjo Ogulinac Seljo«, realizirajući ovako postavljene zadatke štaba divizije, odredio je:

— na sjeverozapadni pravac — 3. bataljon, na južni pravac — 4. bataljon, ojačan odjeljenjem minera i jednim brdskim topom; na sjeveroistočni pravac — 2. bataljon, a 1. bataljon u brigadnu rezervu.

Početak napada predviđen je za 10. decembar u 21 sat. Prije pokreta na zadatak u svim jedinicama izvršena je temeljita provjera ispravnosti naoružanja. Iskustvo iz posljednjih akcija u kojima su oruđa zatajivala ukazalo je i na potrebu takve provjere.

Brigada se u toku 10. decembra do 14 sati prikupljala u rejonu k. 215 (Hrašće). Tu je o značaju zadatka postrojenim jedinicama govorio politički komesar brigade. Pred borce je iznijeta čitava situacija. Rečeno je da je neprijatelj dobro ukopan, da je dobro naoružan i da borba vjerojatno neće biti laka. Do s. Ašpregeri brigada se kretala u jednoj koloni. Od tog sela su bataljoni krenuli na izvršenje zadatka u samostalnim marševskim kolonama.

Sve jedinice došle su na polazne položaje pola sata prije početka napada. U toku podilaženja neprijatelj je vjerojatno nešto osjetio, jer je povremeno otvarao slabiju vatru. Jedinice, međutim, nisu odgovarale na vatru neprijatelja, već su se i dalje privlačile do žičane prepreke. U 21,15 sati otvorena je snažna minobacačka vatra čijom snagom i preciznošću je neprijatelj već u samom početku napada bio pokoleban i dezorganiziran. Po prekidu vatre sve jedinice, bez izuzetka, izvršile su snažan juriš i već u prvom naletu bilo je mnogo zarobljenih. Borci su hrabro uskakivali u rovove i iz zaplijenjenih mitraljeza odmah otvarali vatru po neprijatelju. Četa 3. bataljona je zarobila čitavu četvu na čelu sa oficirima u momentu kada su se dogovarali o mjerama koje bi trebalo preduzeti. Jedna jača neprijateljska grupa je odmah u početku pokušala da se organizirano probije prema s. Stupniku kroz sjeverni dio sela, ali je dejstvom 3. bataljona odbačena na trag u uporište. U selu su zapaljene dvije kuće i one su tada osvijetljavale neprijatelja koji je panično lutao po uporištu tamo-amo. Iza toga neprijatelj je u više manjih grupa pokušao proboj prema sjeveru i istoku, što mu je

djelimično uspjelo, jer rezerva 2. bataljona nije bila dobro postavljena, pa štab bataljona nije mogao na vrijeme da intervenira. Intervencija brigadne rezerve, zbog udaljenosti i još neuspostavljene telefonske veze sa štabom 2. bataljona, ne bi bila pravovremena. Dvije čete upućene u gonjenje nisu mogle stupiti u dodir sa odbjeglih neprijateljskim grupama.

Već u 21,50 sati, dakle poslije svega 25 minuta, borba je bila prekinuta sa teškim gubicima neprijatelja — 205 zarobljenih (među njima i komandant bataljona) i 40 ubijenih,⁶ pri čemu je zaplijenjeno: 5 teških bacača, 7 lakih bacača, 7 teških mitraljeza, 15 puškomitraljeza, 218 pušaka, 8 šmajsera, 10 pištolja, 506 mina za teške i 1.450 mina za lake bacače, 53.000 metaka, 400 ručnih bombi i mnogo drugog ratnog materijala i opreme.

Brigada je pri tome imala 12 mrtvih i kasnije umrlih i 13 ranjenih i to najviše pri sprečavanju proboja neprijateljskih grupa iz uporišta.

U borbi se posebno istakao 3. bataljon, čija je najveća zasluga što je uporište tako brzo zauzeto. Ovog puta se istakao i 4. bataljon koji je na svom pravcu napada morao savladati i teško zemljište.

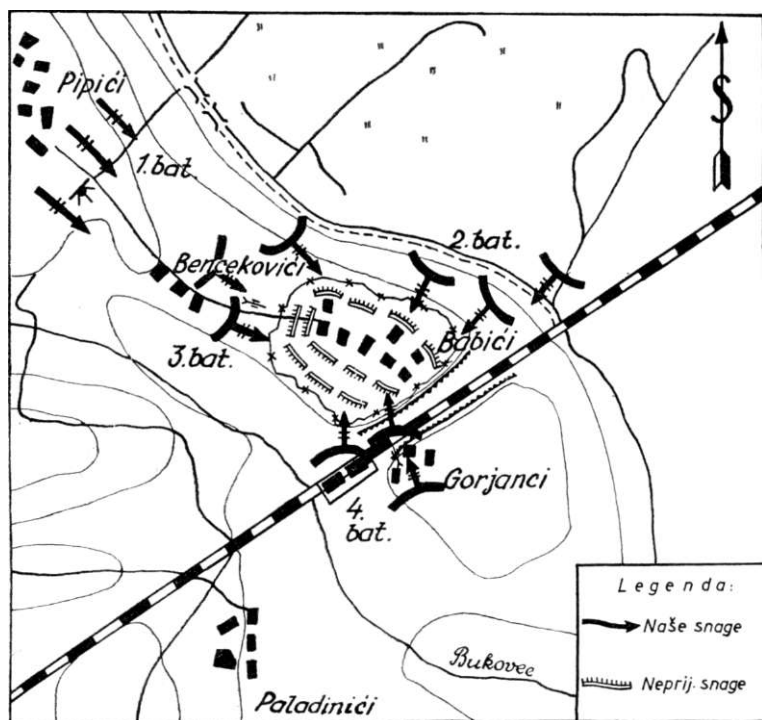
Osim ove akcije, porušena je i pruga, u dužini od nekoliko stotina metara na 286 mjesta. Žumberačka brigada, odnosno njen 3. bataljon, uspješno je napala bunke na potoku Lomnici, pri čemu je zarobila 6 neprijateljskih vojnika, a 3 su ubijena.⁷

To je bio veliki uspjeh brigade, postignut za relativno kratko vrijeme. Tome je najviše doprinijela: snažna

⁶ Arhiv VII, k. 45, reg. br. 14/1—1. U izvještaju štaba brigade stoji da je bilo ubijeno 87 neprijateljskih vojnika, podoficira i oficira. Da je broj ubijenih daleko veći od iznetog u ovom spisu tvrde i bivši pripadnici brigade koji su učestvovali u ovoj borbi. Da su navodi brigade točniji govori i neprijateljski podatak da se iz uporišta spasilo samo 65 pripadnika posade. Ja sam kao točan podatak, prema uobičajenoj praksi, uzeo onaj iz navedene nepr. dokumentacije.

⁷ Arhiv VII, k. 1223, reg. br. 9/4: Izvještaj štaba 34. divizije, op. br. 280 od 19. decembra 1944; k. 1230, reg. br. 9/5: Izvještaj štaba brigade, op. br. 28 od 16. decembra 1944; k. 59, reg. br. 2/1—7: Izvještaj 2. ustaško-domobranske divizije 1. korpusnog područja za 10. decembar 1944.

i precizna minobacačka vatra, vrlo energičan napad, a prije svega pravilno odabran objekat napada i dobra organizacija i priprema napada. Jedina slabija točka je nedovoljno oprezan rad štaba 2. bataljona, koji je dozvolio da se nepirjatelj dijelom snaga (oko 65 ljudi) probije iz uporišta.

Napad, na Babice 10. decembra 1944.

Na 410 neprijateljskih vojnika napadalo je 6 četa (rezerve nisu uopće upotrebljavane) sa ukupnim brojem od oko 360 vojnika. Odnos u teškim minobacačima bio je 8:4 u korist neprijatelja, u topovima 2:0 u korist napadača. Iz ovog se vidi da su snage bile uglavnom izjednačene. Ovdje je, prije svega, došla do izražaja svijest i borbeni moral boraca brigade. Uspjeh je još veći ako se ima u

vidu činjenica da je neprijatelj izgleda ipak uočio podilaženje bataljona i u izvjesnom stepenu spreman dočekao napad jedinica brigade.

Štab divizije u određenoj situaciji izabrao je dobar objekat napada, jakog, a ujedno i slabog neprijatelja. Jakog po broju i naoružanju, a slabog da se snađe u situaciji u kojoj se našao poslije dužeg boravka na obuci u Njemačkoj. Komandant tog bataljona u svom izvještaju višoj komandi cijenio je sposobnost bataljona kao srednju, ali i »... Ako se oduzmu planirani podoficiri vrijednost će biti veoma slaba. Najnovija popuna je najlošijeg kvaliteta. Bojna ima 3 vrste puškomitraljeza, češke, engleske i italijanske...« Tražio je bolju popunu i smatra da je bojna u stvari ojačana četa. »... Odjeća je slaba, 130 vojnika ima ljetne hlače, pokreti su veliki. Bojna taktički potčinjena 1. lov. rez. puku. Intervencija kod komande tog puka nije pomogla. Ako se ovo ne riješi posljedice mogu da budu vrlo teške...«, i dalje: »Bojna ima veliki broj bjegunaca, jer je prestrojena od povratnika sa tečaja iz Njemačke, pa je svatko žudio u svoje bivše postojbe. Jedan je odnio sa sobom puškomitraljez, a jedan laki bacač...«⁸

Ujutro, u 1 sat, 11. decembra jedna nepotpuna ustaska četa iz Leskovca (60 vojnika), sa blindom, imala je namjeru da proдре u s. Babiće, gdje ju je dočekao 1. bataljon brigade i nanio gubitke od 3 ubijene i 2 ranjene ustaše. Bataljon pri tome nije imao gubitaka.⁹

•

Štab 34. divizije planirao je dalje udare po neprijateljskoj živoj sili u neposrednoj blizini Zagreba. Poslije napuštanja osiguranja pruge Zagreb — Sisak dijelova 1. KKD i uništenja 4. bataljona 20. pješadijske brigade u s. Babićima, u trokutu između Zagreba — Samobora — Zdenčine ostalo je više uporišta sa manjim posadama. Tako je u Zavodu u s. Kalinovica bila 4. četa 3. bataljona 20. pješadijske brigade (oko 80 vojnika i 40 žandarma),

⁸ Isto, k. 113, reg. br. 16/4—1.

⁹ Isto, k. 1227, reg. br. 2/7: depeša br. 645 od 12. decembra 1944. Neprijateljski gubici nisu mogli biti potvrđeni.

u s. Stupnik 50 vojnika iz iste brigade i grupa avio-mehaničara Nijemaca sa aerodroma Lučko; u s. Remetinec 1. četa 1. bataljona 20. ustaške brigade; u s. Lučko grupa protuavionske artiljerije (Nijemci); u s. Kerestinec artiljerijska škola NDH i u s. Leskovac 2. četa 1. bataljona 20. ustaške brigade.

Prema odluci štaba divizije Žumberačka brigada 13/14. decembra trebalo je da napadne posadu u s. Kalinovac i obezbjeđuje se iz pravca Samobor, a brigada »Franjo Ogulinac Seljo« da napadne posadu u s. Stupnik i obezbjeđuje napad na Kalinovicu i Stupnik iz pravca Zdenčine (na pruži i cesti) i Zagreba.

U vezi sa tom odlukom štaba divizije, štab brigade svojom zapoviješću¹⁰ razradio je slijedeći plan: 1. bataljon (bez jedne čete) napada uporište u s. Stupnik; 3. bataljon (bez jedne čete) obezbjeđuje napad od neprijateljskih intervencija iz pravca Leskovac i Zagreb; 2. bataljon u zasjedi na glavnoj komunikaciji Klinča Selo — Stupnik kod s. Sluki; 4. bataljon u zasjedi na pruži Zdenčina — Zagreb, kod s. Vidalin; po jedna četa iz 1. i 3. bataljona sačinjavale su brigadnu rezervu.

Na izvršenje zadatka jedinice brigade su krenule u dvije kolone: desna kolona sastava — 1. i 3. bataljona sa odjeljenjem teških minobacača, odjeljenjem minera sa nagaznim minama i eksplozivom, dijelom brigadnog previjališta, čete za vezu i štaba brigade prikupljala se do 14 sati kod k. 215 (s. Hobolić) i krenula na zadatak pravcem s. Horvati — s. Rakov Potok; lijeva kolona sastava 2. i 4. bataljon, odjeljenja teških minobacača, odjeljenje minera sa nagaznim minama i eksplozivom, dio brigadnog previjališta i dio štaba brigade prikupljao se do 15 sati u s. Kramarići i trebalo je da krene pravcem s. Kupinec — s. Vidalin. Međutim, neprijateljska akcija iz Zdenčine toga dana po podne omela je taj pokret druge, lijeve kolone i njen odlazak na izvršenje zadatka.

Za vrijeme pokreta prve kolone dobiveni su novi obavještajni podaci iz kojih se saznalo da je domobranska posada napustila s. Stupnik, ali da se u selu nalazi

¹⁰ Isto, k. 1230, reg. br. 24—1/3: Zapovijest štaba brigade »Franjo Ogulinac Seljo« op. br. 25 od 13. decembra 1944.

njemačko protuavionsko uporište za obezbjeđenje aerodroma Lučko, nepoznatog brojnog stanja i naoružanja. Pretpostavljalo se da ima oko 150 Nijemaca. Komandant brigade je u toku marša donio odluku za napad na protuavionsko uporište i bataljonima izdao nova naređenja. U vezi sa ovom odlukom 1. bataljon sa 1. i 3. četom i 3. bataljon sa 2. i 3. četom trebalo je da izvrše prepad, dok su se 2. četa 1. bataljona i 1. četa 3. bataljona nalazile kod mlina u s. Stupnik, u brigadnoj rezervi. Jedinicama je bilo naređeno da se dejstvuje što brže i energičnije, prije svega zbog mogućnosti vrlo brze intervencije iz Zagreba i sa aerodroma.

Kišovita i tamna noć omogućila je da se jedinice nepaženo privuku do samog uporišta. Prepad je izvršen u 23,30 sati snažnom vatrom pješadijskog naoružanja i ručnim bombama. 2. četa 3. bataljona napala je zgradu gdje je spavao komandant posade također ručnim bombama. Među bombašima isticao se puškomitraljezac Kovršin koji je prvi bacio bombe u zgradu. U zgradi je poginulo 10 Nijemaca, a 3 podoficira izašla su iz zgrade sa rukama podignutim u znak predaje. 3. četa 1. bataljona pod komandom Hadžimov Mihajla napala je vatrene položaje i uništila više njih skupa sa protuavionskim oruđima i reflektorima. Neprijatelj je djelimično potučen, a većim dijelom se izvukao iz uporišta prema aerodromu Lučko. Pri tome je imao 15 mrtvih, među kojima i komandira protuavionske jedinice i 3 zarobljena podoficira. Uništena su 2 reflektora, 1 brzometni pav-top, 3 trocjevna pav-mitraljeza, 2 kamiona i dr.

Bataljoni su imali 4 ranjena druga.

Bataljoni su se u 1 sat 14. decembra povukli iz s. Stupnik.¹¹

Dok su se sve jedinice 34. divizije 13. decembra pripremale za izvršenje dobivenih zadataka, neprijatelj je koncentrirao u Zdenčini »B« bataljon 1. rez. lov. puka i jednu četvu ustaša i tim snagama tog dana po podne izvršio ispad prema Pisarovini. Jedinice Zumberačke brigade bile su u početku iznenađene, jer se toga dana očekivao dolazak Nijemaca na uobičajenu razmjenu zaro-

¹¹ Isto, k. 1230, reg. br. 13/7 i 14/9.

bljenika. Borbe koje su započele u 14,30 sati trajale su do 20 sati, kada se neprijatelj povukao prema s. Bratini. Stab divizije je za sutradan planirao protunapad — na ove neprijateljske snage, pa je u toku noći naredio pregrupiranje snaga. Međutim, brigada »Franjo Ogulinac Seljo« bila je sa dva bataljona još u pokretu iz napada na s. Stupnik i stigla u s. Goricu tek pred podne 14. decembra. Karlovačka brigada bila je u s. Kupčina, pa ni ona nije uspjela da na vrijeme stigne. To je omogućilo neprijatelju da 14. decembra u 8,30 sati nastavi napad i potisne Žumberačku brigadu. Neprijatelj je izbio do s. Velika. Po pristizanju Karlovačke brigade i prikupljanju brigade »Franjo Ogulinac Seljo« prišlo se odmah ostvarivanju predviđenog manevra štaba divizije, tj. udar u neprijateljski lijevi bok i pozadinu. Neprijatelj, koji je bio veoma oprezan, pravovremeno je osjetio manevar jedinica 34. divizije, pa se u 13 sati naglo povukao prema Zdenčini, gonien jedinicama divizije. Teško je ocijeniti cilj i smisao ovog neprijateljskog ispada a ne povezati ga sa planiranom akcijom divizije 13/14. decembra. Na kraju i ne samo sa ovom planiranom akcijom, već i sa mnogim drugim do tog vremena. Vjerojatno je otkrivanje špijunske grupe koje je izvršeno početkom februara 1945. godine jedan dio odgovora na to pitanje. Neprijatelju je ipak uspjelo da barem djelimično poremeti predviđenu akciju divizije. Neprijateljski ispad je u početku uspio zbog toga jer su se sve tri brigade našle u nepovoljnom položaju. Premorenost brigade »Franjo Ogulinac Seljo« i Karlovačke brigade poslije teškog noćnog marša, nije dozvoljavala da se one ranije upotrijebe za napadna dejstva.

Brigada u ovoj borbi je imala jednog poginulog, 2 ranjena, a jedan borac — kurir je nestao.

Već 15.16. decembra 2. i 4. bataljon, pod komandom ađutanta brigade Ajdinović Ljubana, nalazili su se u zasjedi na cesti s. Remetinec — s. Sv. Klara. 2. bataljon ojačan pt-puškama i pt-bacačima bio je na glavnoj cesti, a 4. bataljon bio je u s. Botinec kao rezerva i ujedno osiguravao pravce koji izvode od s. Leskovac. S obzirom na to što cestom niko nije naišao, to je 3. četa 2. bataljona, pod komandom Zivanović Nedeljka, napala željezničku stanicu Remetinec, odakle je neprijatelj panično pobje-

gao. Neprijateljski gubici — 1 mrtav i 1 ranjen a zaplijene su 2 puške. U s. Remetinec se tada nalazio štab 1. bataljona 20. ustaške brigade sa 1. četom. U toku 17. decembra 1. i 3. bataljon postavili su zasjedu kod željezničke stanice Horvati, ali neprijatelj nije naišao. Noću 20/21. decembra 2. i 3. bataljon obezbjeđuju konfiskaciju imovine narodnih neprijatelja u s. Brezovica i s. Demerje.

•

Poslije intenzivnih dejstava na prugu i uporišta između Jastrebarskog i Zagreba, štab divizije prebacuje težište dejstava na prugu između Jastrebarskog i Karlovca.

U tom trenutku na tom prostoru nalazila su se ova uporišta: *Jastrebarsko mjesto i želj. stanica* — štab »B« bataljona 1. rez. lov. puka sa dvije čete, ustaški posadni bataljon i dvije čete 5. ustaškog bataljona; s. *Domagović* — 2. četa 5. ustaškog bataljona; s. *Lazina* — 1. četa 5. usškog bataljona; s. *Draganić* — četa iz »B« bataljona 1. rez. lov. puka i četa 5. ustaškog bataljona.

Stab divizije donio je odluku da 24/25. decembra snagama Karlovačke brigade likvidira posadu u selu i želj. stanici Lazina, a brigada »Franjo Ogulinac Seljo« posadu u selu i želj. stanici Domagović. Dan napada poklapao se sa katoličkim praznovanjem Božića i smatralo se da će neprijateljske snage toga dana biti manje spremne, što bi trebalo da olakša napad.

Prema obavještajnim podacima 2. četa 5. ustaškog bataljona 3. ustaške brigade imala je 80 vojnika, a naoružani su bili sa 6 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, 1 lakim i 1 teškim bacačem, 1 pt-topom. Uporište je obuhvatalo željezničku stanicu, ali se nije tačno znalo i koji dio sela. Oko uporišta bila je postavljena jednoredna žičana ograda. Na zapadnoj strani odbrana se naslanjala na želj. prugu i tu je bilo više bunkera od kamena obloženih i natkrivenih zemljom. Na ostalom dijelu uporišta bili su iskopani natkriveni rovovi. Neprijatelj za odbranu nije koristio zgrade u selu.

Stab brigade je za izvršenje tog zadatka donio slijedeću odluku:¹²

¹² Isto, k. 1230, reg. br. 25/3.

- za napad na uporište određeni su 1. i 2. bataljon, vod jurišnih pionira i prateća četa (4 teška bacača);
- za obezbjeđenje iz pravca s. Jastrebarsko 3. i 4. bataljon (bez 1. čete) i odjeljenje minera;
- brigadna rezerva 1. četa 4. bataljona.

Zbog teškog terena, preko kojeg se maršovalo (Kupčinska šuma i Crna mlaka), na izvršenje zadatka krenulo se mnogo ranije, jer se nije moglo pretpostaviti na kakve će se sve prepreke na putu naići. S obzirom na to da je marš izvršen znatno brže nego što se to pretpostavljalo, desilo se da se do s. Domagovići stiglo čak dva sata ranije. Čekati dva sata sa početkom napada bilo je, s obzirom na vremenske prilike i slabu odjevenost i obučenost brigade, besmisleno i zbog toga je poslije kraćeg predaha naređeno da se otpočne sa nastupanjem. Takvoj odluci doprinio je još jedan događaj. Bataljoni su se približili selu neprimjetno, sem čete 2. bataljona, koja je nastupala kroz samo selo i naišla na neprijateljsku patrolu, što je neprijatelju bio signal da se nešto sprema. U tom sukobu sa patrolom desetar Hrlić Nikola je golim rukama oteo ustaši puškomitraljez. Da se ne bi kompromitirao planirani napad štab brigade je naredio da 1. i 2. bataljon odmah, bez zadržavanja, otpočne napad. Četa 2. bataljona je poslije rastjerivanja neprijateljske patrola energično nastupala dalje kroz selo. Bataljoni su vrlo brzo probili neprijateljsku odbranu i ušli u selo. Nešto jači otpor neprijatelj je pružao na groblju i u zahvatu pruge, ali je hitnim naletom jedinica i to brzo likvidirano. Međutim, neprijatelj uspeva da se probije na spoju 1. i 2. bataljona u pravcu s. Novaki i to prije svega krivicom štaba 1. bataljona, koji nije produžio napad prema groblju i želi stanici, već se suviše dugo zadržavao u zauzetom dijelu sela. Borba je bila oko 21 sat već završena i bez znatnijeg neprijateljskog otpora. Stekao se dojam da neprijatelj ništa drugo nije želio nego da se što brže izvuče ispod udara naših jedinica. Bilo je očigledno da je moral i borbenost ustaških jedinica bila svakim danom sve slabija¹³

¹³ Uhapšeni poznati ustaški komandant Tomljenović Josip Braćo, koji je 1944. godine bio komandant 33. ustaškog bataljona 3. ustaške brigade, rekaó je na saslušanju, između ostalog, i slijedeće: »Ni 3. zdruk, iako smatran za jedan od najboljih

Neprijatelj je u toku napada tri puta pokušao da se iz Jastrebarskog, duž željezničke pruge, probije u pomoć napadnutom uporištu, ali je sva tri puta odbijen od strane 3. bataljona. Intervenirale su snage »B« bataljona 1. rez. lov. puka.

U toj akciji porušen je most na željezničkoj pruzi preko potoka Molunje i pruga ispred zasjede 3. bataljona. U borbi je ubijeno 26 neprijateljskih vojnika, 7 je ranjeno, a 31 je zarobljen.¹⁴ Zaplijenjena su 3 laka bacača, 1 teški mitraljez, 2 puškomitraljeza, 3 avionska mitraljeza, 31 puška, 1 šmajser, 26.000 metaka, 574 mine i mnogo drugog materijala.

Prvi i 2. bataljon imali su pri tome 2 mrtva i 4 ranjena. U borbi je utrošeno oko 7.900 metaka, 43 minobacačke mine i 5 mina za pt-bacače.¹⁵ Iste noći Karlovačka brigada je zauzela uporište s. Lazina i pri tome zaplijenila 1 pt-top 47 mm.

2. Obrambene borbe u rejonu Hasan-brijega

Poslije uspješnog napada na s. Domagović i s. Lazinu snage 34. divizije smjestile su se na odmor u slijedeće re-jone: Karlovačka brigada u širi rejon D. Kupčina; brigada »Franjo Ogulinac Seljo« u širi rejon Pisarovine i to: 1. bataljon u s. Hasan-Brijeg, 2. ibataljon u s. Juriša, 3. bataljon u s. Bratina, 4. bataljon u s. Žeravica, štab brigade i prištapski dijelovi u s. Jamnica.

zdrugova, nije se više mogao, kao ni ostali stari i novoformirani, oteti defanzivnom duhu koji se u njega uvukao... « (Arhiv VII, k. 9. I. O, reg. br. 6/1—19).

¹⁴ U izvještaju MUP-a NDH — Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — kaže se: »Posada u Domagoviću 1 satnija ustaša. Sedam ustaša ranjeno i 11 poginulo. U s. Cvetković zarobljen 31 domobran i ustaša na dopustu preko Božićnih prazn'ka«. (Arhiv UDB — Zagreb, mikrofilm 19/670).

U neprijateljske gubitke štab brigade unio je i gubitke neprijateljskih snaga koje su intervenirale iz Jastrebarskog, zbog toga se podatak štaba brigade o neprijateljskim gubicima može uzet: kao tačan.

¹⁵ Arhiv VII, k. 1230, reg. br. 11/5: Izvještaj štaba brigade »Franjo Ogulinac Seljo«, op. br. 35 od 30. decembra 1944. i k. 45. reg. br. 28/1—1: Izvještaj Ministarstva oružanih snaga NDH za 28. decembar 1944.

Neprijatelj je bio obaviješten o prisustvu snaga 34. divizije u navedenim rejonima. On je čak pretpostavljao da se u navedenim rejonima nalaze snage 8. i 34. divizije. Da bi barem donekle obezbijedio prugu Zagreb — Karlovac odlučio se da ofanzivnim dejstvom napadne ove prikupljene snage »koje su vršile stalne napade na naše posade duž željezničke pruge Karlovac — Zagreb.

U akciji su učestvovala sve momentalno raspoložive snage u širem rejonu Karlovac. U akciji je utvrđeno prisustvo 3. ustaške brigade 13. hrvatske divizije i 1. njemačkog rez. lov. puka. Polazne baze za napad bile su na pravcu s. D. Kupčine (prema Karlovačkoj brigadi) — s. Rečica, na pravcu Pisarovina (prema brigadi »Franjo Ogulinac Seljo«) — s. Zdenčina.

Čim se saznalo za neprijateljski napad prema Pisarovini, štab divizije naredio je Zumberačkoj brigadi, Samoborsko-jaskanskom odredu i Karlovačkom odredu da se što više aktiviraju na liniji Karlovac — Draganići — Zdenčina i da time odterete snage divizije angažovane u borbama protiv jakih neprijateljskih snaga, kao i da iskoriste oslabljenost uporišta radi napada.¹⁶

Na pravcu Pisarovine učestvovala su jedinice »A« i »B« bataljona i marševska četa 1. rez. lov. puka sa haubičkom baterijom i dijelovi 5. ustaškog bataljona sa oko 1.400 vojnika. Na pravcu Kupčine, prema Karlovačkoj brigadi učestvovala su jedinice 3. ustaške brigade koje su se u toku 26. decembra prikupljale u rejonu s. Rečice.

Neprijateljska namjera na pravcu prema brigadi »Franjo Ogulinac Seljo« bila je da sa manjim snagama (uglavnom ustašama) vezuje snage brigade na putu s. Bratina — Pisarovina, a da sa glavnim snagama (1 njem. rez. lov. puk) udari u bok i pozadinu brigade preko s. Hasan-Brega. U tom cilju neprijatelj je u toku noći 26/27. decembra izvršio koncentriranje svojih glavnih snaga u rejonu s. Kraljevac na pravcu s. Hasan-Breg i pomoćnih snaga u rejonu s. Kupinca na pravcu s. Bratina.

Štab 34. divizije je bio na vrijeme obaviješten o koncentracijama neprijatelja i očekivao je njegov napad, ali

¹⁶ Arhiv VII, k. 1227—II, reg. br. 2/7: depeša br 706 od 28. decembra 1944.

nije znao gdje će on nanijeti glavni udar a niti jačinu snaga koje se koncentriraju. S obzirom na to da je raspored brigade bio već prilagođen odbrani tog pravca, nisu bile preduzimane nikakve posebne mjere u vezi sa rasporedom bataljona, sem što su sve jedinice rano ujutro izašle na položaje (sk. 30).

Ujutru 27. decembra u 8 sati neprijatelj je uz pomoć artiljerije preduzeo snažan napad na 1. bataljon u s. Hasan-Brijeg, dok je manji pritisak vršio na 3. bataljon u s. Bratini. Stab brigade je odmah uočio da neprijatelj svoje težište napada baca na Hasan-Brijeg, da najprije ovlada njime, a zatim udari u bok bataljonima na pravcu Bratina — Velika. Zbog toga u 9,15 sati štab brigade donosi odluku da napusti s. Bratinu i da čitavom brigadom napadne neprijateljsku kolonu koja je napadala na Hasan-Brijeg. Stoga je naredeno 1. bataljonu da se po svaku cijenu održi u Hasan-Brijegu, 3. bataljonu da krene u Hasan-Brijeg i ojača odbranu 1. bataljona, 4. bataljonu da sa južnih padina s. Gorice vatrom i pokretom pomaže odbranu Hasan-Brijega a 2. bataljonu da krene u s. Mioković. Međutim, ni 3. ni 4. bataljon nisu mogli izvršiti naređenje štaba brigade, a 1. bataljon je dolazio u sve težu situaciju, te je štab brigade bio prisiljen da naredi oko 11,30 sati da 1. bataljon napusti Hasan-Brijeg. 1. bataljon se povukao dijelom prema s. Žeravici a manjim dijelom prema s. Velika. Kada se bataljon već počeo povlačiti, borci su primijetili da je u jednoj kući ostala opkoljena jedna drugarica sa ranjenim drugom. 3. četa tog bataljona na čelu sa komandrom Habesimovim smjelim jurišem odbacila je neprijatelja i spasila i ranjenog borca i drugaricu. Bataljon je do tog vremena imao 25 ranjenih (među ostalima iz 1. čete 2 vodnika i komesar čete, iz 2. čete 1 vodnik, iz 3. čete komandir čete i pomoćnik komesara čete) i 8 poginulih. Poslije zauzimanja Hasan-Brijega neprijatelj je zastao i zatišje je trajalo oko jedan i po sat.

U 13 sati štab brigade donosi odluku za protunapad sa tri bataljona na neprijatelja koji je zauzeo Hasan-Brijeg. U vezi s tim naređuje 3. bataljonu da napadne iz pravca s. Velika u zahvatu ceste, 4. bataljonu sa pravca s. Žeravica — a 2. bataljonu iz pravca s. Mioković. 1. bataljon ostavljen je na položajima u s. Žeravici, u bri-

gadnoj rezervi, sa zadatkom da vatrom podržava protunapad i da izvrši eventualan prihvrat jedinica u slučaju neuspjeha protunapada.

U tom momentu 4. bataljon izvještava štab brigade da jedna neprijateljska kolona, jačine oko 200 vojnika, nastupa od Visokog brijega ka Zdelarovom brijegu. Štab brigade je naredio štabu 2. bataljona da što prije ispita situaciju. Na kraju je konstatirano da je to četa 2. bataljona koja se vraćala sa akcije na pruži Zagreb — Karlovac. Bio je to jedan sat izgubljenog vremena, a dotle je neprijatelj nastavio napad i pokušao da se probije prema Žeravici, ali su svi ti pokušaji, ma kako bili energični, bili odbijeni.

U 14 sati sva tri bataljona prelaze u protunapad. Pod snažnim dejstvom, naročito 3. bataljona na pravcu s. Velika — Hasan-Brijeg (koji je pri tome imao 8 poginulih i 13 ranjenih — među kojima i komandant bataljona, komandir i komesar 2. čete i komandir 3. čete), neprijatelj je napustio Hasan-Brijeg i povlačio se preko k. 174 i s. Deželić ka Bratini. U gonjenje su upućeni 2. i 4. bataljon pod komandom operativnog oficira brigade Ajdinović Ljubana. Dok je 2. bataljon angažovan u borbi sa zaštitnicom s. Zunci, 4. bataljon je upućen preko sjevernog dijela s. Bratine da odsječe neprijateljsku zaštitnicu u s. Zunci, ali je na komunikaciji naišao na snažnog neprijatelja i bio odbačen. Neprijatelj se poslije toga povukao u s. Bratinu iza potoka Peščenka, gdje je i zanoćio. Brigada je tog dana imala 54 ranjena i 23 poginula.

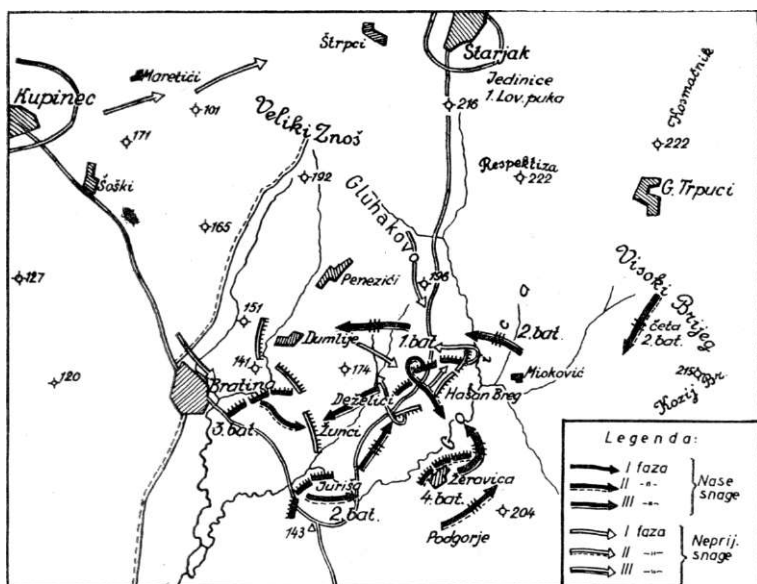
Preko noći nije se dolazilo u dodir sa neprijateljem. Osnovni plan za sutradan imao je opet pečat pasivnog iščekivanja neprijateljskog napada.

Brigada je u toku noći izvršila slijedeći raspored bataljona: s. Juriša 4. bataljon, s. Velika 3. bataljon, s. Hasan-Brijeg 2. bataljon, s. Žeravica 1. bataljon.

U toku noći neprijatelj je ponovno prebacio veći deo snaga preko šume Veliki znaš na pravcu s. Kraljevac — Hasan-Brijeg i ujutro 28. decembra obnovio napad na Hasan-Brijeg opet iz istog pravca. Duž komunikacije s. Bratina — s. Velika vršio je manje ispade koji su odbijeni.

Poslije jednosatne borbe, neprijatelj je uz pomoć snažne artiljerijske i minobacačke vatre uspio da izbací 2. bataljon iz Hasan-Brijega, pa se on povukao na prihvatne

položaje sjeverno od s. Žeravica. Štab brigade u 9 sati donosi ponovnu odluku za protunapad. U vezi s tim, 3. bataljon iz s. Velika upućen je u s. Gorice radi bočnog napada na selo. Zbog zamora boraca, a djelimično i zbog gubitaka prošlog dana, bataljoni su dejstvovali sporo, tako da je protunapad 4, 2. i 3. bataljona započeo tek u 12 sati sa južnog, istočnog i sjeveroistočnog pravca. Poslije jednosatne borbe, neprijatelj je izbačen iz Hasan-Brijega i povukao se prema s. Bratina. Gonjenje dva bataljona ponovo nije dalo rezultata. Neprijatelj je zanoćio u s. Bratina,

Odbrambene borbe kod Hasan-Brijega 27. i 28. decembra 1944.

ali je 29. decembra rano ujutro u 4 sata napustio s. Bratinu i povukao se dijelom snaga prema Zdenčini, a dijelom snaga prema s. Donja Kupčina, gdje je učestvovao u napadu na jedinice Karlovačke brigade. 3. bataljon koji je u toku noći 28/29. decembra bio na predstražarskom položaju nije na vrijeme primijetio odlazak neprijatelja

prema s. Kupčini. U toku 28. decembra brigada je imala 16 ranjenih i 7 poginulih.

Ukupni gubici brigade u ovoj borbi bili su — 30 mrtvih i 63 ranjenih. Među poginulima bilo je 10 rukovodilaca. Pri tome su izgubljena 3 puškomitraljeza, 1 pt-puška i 16 pušaka. Utrošeno je oko 48.000 metaka i 600 mina za minobacače. Gubici neprijatelja procjenjuju se sa naše strane na oko 80 poginulih i 100 ranjenih. Zaplijenjeno je 5 pušaka i 1 tromblon. Iz neprijateljskih podataka se vidi da je treća ustaška brigada u tim borbama imala 17 mrtvih, 37 ranjenih i 4 nestala. Za 1. rez. lov. puk nema nikakvih podataka o gubicima.¹⁷

Ova neprijateljska akcija je očito pokazala nemoć njemačko-ustaškog komandovanja da učini nešto ozbiljnije snagama 34. divizije. Neprijatelj se nije usudio na bilo kakav širi manevar. Pokazalo se da nije više spreman na odsudnji otpor i nije ga posebno teško natjerati na odstupanje.

Štab brigade je ocijenio kao glavne neprijateljske snage jedinice koje su napadale na pravcu Hasan-Brijeg i koncentrirao za njeno slamanje skoro sve snage brigade. Odluke o aktivnim radnjama brigade doprinijele su bržem slamanju neprijateljske akcije. Dobrom komandovanju umnogome je doprinijela dobra i neprekidna veza koja je za čitavo vrijeme borbe besprekorno funkcionirala.

Štabovi bataljona i komande čete odigrali su pozitivnu i jednu od odlučujućih uloga u slamanju protivnika, kako rukovođenjem tako i ličnom hrabrošću o čemu govore i veliki gubici baš u tim kadrovima. Treba pri tome imati u vidu da je gro boračkog kadra tada sačinjavalo novomobilisano ljudstvo još nedovoljno vično borbama. Niži komandni kadar (komandiri vodova i desetari) pokazali su posebnu hrabrost. Mnoge jedinice pokazale su i masovno junaštvo, kao na primjer 1. bataljon, koji se nije povukao dok nije dobio za to naređenje. Sa jedinicom 1. lovačkog puka brigada »Franjo Ogulinac Seljo« se ravnopravno borila.

¹⁷ Arhiv VII, k. 434, reg. br. 3/2: Izvještaj štaba 4. korpusa od 6. januara 1945; k. 1230, reg. br. 12/5: Izvještaj štaba brigade, op. br. 36 od 31. decembra 1944; k. 1230, reg. br. 27/6: Lista ranjenih brigade; k. 59, reg. br. 2/1—6: Izvještaj 1. korpusnog područja za decembar 1944.

Po završenim borbama 27. i 28. decembra brigada ostaje u istim rejonima razmještaja. U toku decembra došlo je zbog gubitaka do većeg broja kadrovskih promjena u brigadi. Iz brigade je otišao njen sekretar partijske organizacije Božo Rkman, koji je umnogome doprinio njenom sređivanju i uspjesima koje je postigla. Na njegovo mjesto postavljen je Lukin Rudolf Doko. Za pomoćnika polit, komesara u 1. bataljonu postavljen je Branislavljević Mišo, za pomoćnika polit, komesara 2. bataljona Fiolić Mijo. Za komandanta 3. bataljona postavljen je Babić Lovro, a za polit, komesara Katulić Imbro. Za pomoćnika polit, komesara 4. bataljona postavljen je Samarđija Janko. Komandir prateće čete je Gervajs Vjekoslav, a polit, komesar Grepl Zdravko. Komandir inžinjerijske čete je Šopar Anton, a polit, komesar Robić Nikola. Komandir čete za vezu je Vojvodić Dane, a polit, komesar Kocmanić Ivan. Iz divizije je premješten u 8. diviziju i rukovodilac polit, odjela divizije Borojević Slavko.

Na dan 24. decembra brigada je imala na licu 1.173 borca i rukovodilaca. Od naoružanja sem pušaka imala je: 82 šmajsera, 74 puškomitraljeza, 8 mitraljeza, 17 lakih i 4 teška bacača, 8 pt-pušaka i 1 pt-top.¹⁸

Partijska organizacija brigade brojala je 118 članova KP i 17 kandidata, a skojevska organizacija 203 člana. U toku decembra poginulo je 11 članova KP, a 15 ih je ranjeno. Ranjen je i 1 kandidat. Poginula su 3 skojevca a 14 ih je ranjeno. Partijski život i rad bio je, pogotovo poslije partijske konferencije, redovitiji. To se, također, odnosi i na teoretski rad, ali plan nije bio do kraja ostvaren, zbog čestih akcija i pokreta.

Brigada sada ima pretežno borce iz 1944. godine. Također je i članstvo Partije i SKOJ-a bilo mlado, sa nedovoljno iskustva i teoretskih znanja. Teoretske prorade mnogo su doprinijele da članovi Partije bolje shvate mnoge stvari i da se bolje radi. Skojevska organizacija ojačala je do I skojevske konferencije, ali joj je i dalje trebalo pružati veću pomoć. U toku mjeseca primljeno je u SKOJ 25 novih članova, a 10 skojevaca u KP.

¹⁸ Arhiv VII, k. 1223, reg. br. 24/5.

Smotra brigade januara 1945.

U decembru brigada je imala 50 dezertera. Neki od njih su se ubrzo vratili u brigadu. Među dezerterima bilo je bivših zarobljenika iz Babica, koji su izrazili želju da ostanu u brigadi, ali su teške i neprekidne borbe, koje je baš u tom periodu vodila brigada, učinile da pokleknu pred tim teškoćama i da ih uhvati malodušnost.

Politički rad u decembru bio je živ i on je shvaćen od strane ogromne većine boraca kao neophodna potreba. S obzirom na nove borbe, program političke nastave koji je izdao Glavni štab Hrvatske, bio je ovog mjeseca obnavljan. Teme: »Istorijat NOB«, »JNOF«, »Narodna vlast«, »Maček i njegova klika«, »Federativno uređenje« i »O uređenju SSSR-a, »Velika Britanija i SAD«.

U brigadi je bilo još 80 nepismenih boraca. Da bi se organizirano prišlo rješavanju tog pitanja, formirane su bataljonske škole za nepismene koje su radile svaki dan po 2 časa. Predavači su bili učitelji — borci. Bio je to veoma efikasan način suzbijanja nepismenosti u brigadi.

Kulturno-prosvjetna aktivnost i dalje je uspješno napredovala. Bataljonski listovi i džepne novine su dobrog kvaliteta. U diviziji su štampane pjesme V. Nazora i B. Capića.

Cjelokupna aktivnost u decembru bila je vrlo intenzivna i doprinijela je daljem jačanju brigade u moralno-političkom pogledu i u pogledu borbenosti.

2. januara 1945. godine došlo je diviziji i novo priznanje — divizija je proglašena UDARNOM.

Decembar je bio period dobre i uspješne borbene aktivnosti brigade. Uspjesima koje je postigla u tom mjesecu, nadoknađena je manja aktivnost u novembru. Natjecanje je stvarno obuhvatilo svakog borca posebno. Borci su već za vrijeme borbe izračunavali broj poena. U decembru je ostvaren trostruki broj bodova u odnosu na novembar. Neprekidnom aktivnošću držali su se borci u stalnoj napetosti. Prvo mjesto u 34. udarnoj diviziji i drugo mjesto u 4. korpusu zaista je uspjeh sa kojim su se borci i rukovodioci brigade mogli ponositi, a, sa druge strane, to je bio znak njihove visoke svijesti i borbenosti. Taj rezultat je bio najlepší prilog proslavi godišnjice formiranja brigade, koja je 8. januara održana u s. Jamnici. Smotru postojećih jedinica brigade izvršio je politički komesar divizije Franjo Knebl. Najprije je minutom šutnje odana počast palim borcima, a zatim je polit. komesar divizije govorio o dosadašnjim uspjesima brigade i njenim budućim zadacima. U brigadi su toga dana podijeljena i prva ratna odlikovanja. Ordenom za hrabrost odlikovano je 38 boraca i rukovodilaca a 91 ih je odlikovano medaljom za hrabrost. Odlikovani borci su bili veoma ponosni na ova zaslužena priznanja. Na toj svečanosti je za najbolji bataljon u brigadi proglašen 3. bataljon, kome je predana zastava. Po podne su održavana razna fiskulturna takmičenja. Naveče je u prisustvu naroda ovog kraja održana priredba.

Prošlo je godinu dana postojanja brigade, godinu dana u kojoj je bilo teških dana pa i neuspjeha i poraza, ali kud i kamo više uspjeha. Boreći se u veoma teškim uslovima, sa snažnim njemačko-ustaškim formacijama, brigada se čeličila i rasla, da bi u drugoj polovini 1944. godine potpuno gospodarila slobodnom teritorijom Pukoplja, Turopolja i Posavine i snažno udarala po za neprijatelja vitalnim komunikacijama i ozbiljno narušavala ustašku vlast u neposrednoj okolini Zagreba, Karlovca i

Sa proslave godišnjice formiranja brigade. Podjela odlikovanja.

Siska.¹⁹ Među narodom ovog kraja brigada je bila veoma aktivan tumač linije NOB. Borci i starješinski kadar brigade nemilosrdno su raskrinkavali sve narodne neprijatelje, a posebno Mačeka i njegovu kliku. Zahvaljujući vojničkim i političkim uspjesima, brigada je razbijala sve neprijateljske pokušaje da ovaj narod pasivizira, od onih prvih pokušaja da se ne ide u partizane, pa do pokušaja formiranja oružanih bandi ustaške milicije.

Brigada je za godinu dana svoje aktivnosti nanijela neprijatelju velike gubitke — i živoj sili i neprijateljskim materijalnim sredstvima. Taj bilans je slijedeći:²⁰

¹⁸ Župska redarstvena oblast Karlovac u svom izvještaju od 21. decembra 1944, između ostalog, piše: »... Kotar Jastrebarsko: većim dijelom nalazi se u rukama odmetnika. Kotar Karlovac: jedino općina grada Karlovca nalazi se slobodna od odmetnika. Kotar Pisarovina: jedina općina koja je samo djelomično slobodna od odmetnika, jeste Kupinec... « (Arhiv UDB—Zagreb, mikrofilm 27/143).

²⁰ Podaci su uzeti iz edicije »Istorijat Udarne brigade »Franjo Oguinac Seljo« (Arhiv VII, k. 1231, reg. br. 5/3, str. 22). Podaci se mogu uzeti kao približni. Dok se podaci za ustaško-domo-

— zarobljeno je 575, ubijeno 970, ranjeno 1.210 neprijateljskih vojnika;
— zaplijenjeno je, pored ostalog: 32 teška mitraljeza, 40 puškomitraljeza, 4 pav-mitraljeza, 3 teška bacača, 20

Naslovne strane četinih i bataljonskih listova

branske snage mogu dobiti prilično tačni, nemoguće je dobiti podatke za njemačke jedinice, pogotovo za 1. rez. lov. puk i 1. KKD, jer za ove jedinice u arhivama skoro da nema dokumenata.

lakah bacača, 17 šmajsera 790 pušaka, 3 tromblon puške, 52 pištolja, 531.000 metaka, 649 mina za teške bacače, 2.891 mina za lake bacače, 2.635 ručnih bombi:

— uništeno je, pored ostalog: 1 tenk, 3 pav-topa, 2 oklopna vlaka, 5 željezničkih mostova, 48 betonskih bunkera, 150 vagona nafte;

— porušeno pruge na 6.512 mjesta.

Na planu političkog i kulturno-prosvjetnog rada rezultati su sljedeći:

— održano mitinga sa narodom	166
— održano usmen'h novina	163
— održano priredbi za vojsku	205
— izdato četnih novina	502
— izdato bataljonskih listova	12
— opismenjeno	231
— napisano pjesama	308
— napisano članaka i reportaža	1.217
— napisano skečeva	10
— naučeno skečeva	48
— naučeno horskih recitacija	18
— organizirano čitalačkih grupa	50, itd.

Svi ti uspjesi i na vojnom i na političkom planu pokazali su svu zrelost odluke da se na ovom terenu formira brigada sastavljena skoro mahom od ljudi i žena ovog kraja. Svojom borbenošću i svojom sviješću njeni borci i rukovodioci potpuno su opravdali povjerenje koje im je dato, a opravdavali su i svoje počasno zvanje — UDARNA.